

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

I V . É V F O L Y A M , 2 0 1 4 . K A R Á C S O N Y H A V A

KÉPKOMMENTÁROK (22)

Advent a várakozás ideje. Egyre hosszabbak az éjszakák és egyre szomorúbbak a nappalok, ólomszínű köd ereszkedik a tájra, az idő néha mintha meg is állna. És mégis egyre erősebben érezhető valaminek a közeledte, amittől a természetet megcáfolva, egyre növekszik bennünk a remény. Reggeli sötétben a roráték öröme. A hó már sokszor Katalin napkor leesik, vagy Miklós nap tájékán, és fehérbe borul a táj. A nyirkos, fagyos időben egyre jobban behúzódnak a fűtött házba. A

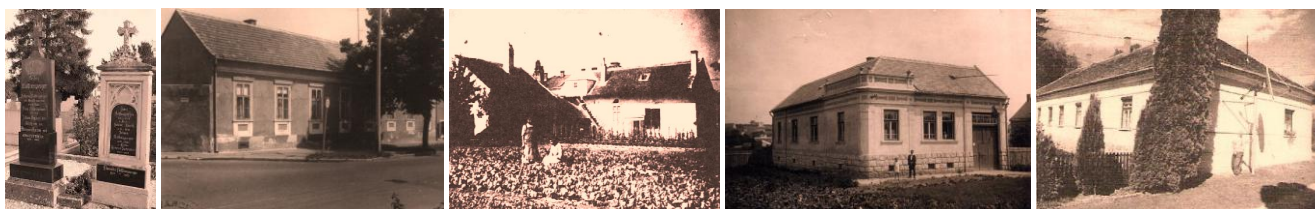

képsorozat a lipárti határban álló Mária szoborhoz vezető útról készült. Régen a vasvári búcsúra menőket eddig kísérték el az öregek és a gyerekek, akik nem tudtak elmenni a búcsújáró helyre, és a visszatérő zarándokokat is ennél a Mária szobornál fogadta a faluban otthonmaradók. A régiek ezt az utat Vicinális útnak hívták, ami magyarul szomszédhoz vezetőt jelent. Kolta volt a szomszéd falu, a Koltai családnak a közékor során Mileken birtokai voltak, ez az út ugyanis az egykori mileki határban haladt. Az idők visszaemlékezései szerint, telente a bíró kötelezte a falu férfi lakosságát, hogy az tisztítsa meg a hótól az utat. A „Mária kép” ekkor is határt jelentett ebben a munkában, a falutól a Mária képig az őszögiek, a Mária képtől a koltai erdőig a fősögiek dolga volt ez. Nagy munkának számított, igaz csak egy szekér szélességében kellett a havat letakarítani az útról. De itt az Érhídnál mindig komoly hófúvások voltak, a kis, erdős rész miatt. Magáról a szoborról már korábban írt a Múltidéző. A közelgő 800 éves évforduló kapcsán talán terve kellene venni egy új alapzat öntését, mivel egy ideje már a Mária szobor egyre jobban dől, félő hogy egy vadabb viharos széllelés esetleg ledönti a szobrot, és akkor már késő lesz. Esetleg egy kis pihenő hely is kialakítható lenne mellette, kerékpározók, kocogók, kutyát sétáltatók biztosan örülnének neki, és használatba is vennék.

EGY SÍRKŐ EMLÉKEZETE

A nyáron a szécsenyi temetőben egy sírkőre egy felirat került föl, ami így végződik: „Vasszécseny Község Önkormányzata ezúton hívja fel a sírhely (C. parcella II. sor 12. sír, elhunyt neve: Raffensperger József) felett rendelkezésre jogosultat, hogy a sírkő megjavításáról, biztonságossá tételéről haladéktalanul gondoskodni szíveskedjen! A munka megkezdését a jogosult köteles bejelenteni a Vasszécsenyi Közös Önkormányzati Hivatalban...” A Múltidéző ezen a szövegen gondolkodik el hangosan úgy, hogy közben felvázolja a Raffensperger család történetét. A Raffensperger családot a 18. század első felében már Sopronban találjuk. A családból elszármazó Raffensperger Ignác szombathelyi kőfaragó mesternek több műemlék jellegű sírköve is van a faluban, mindkét temetőben, sőt a Lipárt község központi keresztjét is Ő készítette. A család Sopronban maradt része egy öröklés következtében kezdett el kertészkedéssel foglalkozni. 1803-ban a kőfaragó unokatestvére, szintén Raffensperger Ignác alapította meg az első családi kertészetet Magyarországon. (A Raffensperger kertészetet 1986-ban számolták fel Sopronban.) Az ő fia, Raffensperger Ferenc kiváló dísznövény nemesítő volt. Mivel nyolc gyermeke volt, Raffensperger Józsefnek (1879 Sopron -1945 Vasszécseny) el kellett hagynia a családi vállalkozást. 1916-ban feleségül vette a kúnszentmártoni születésű Balga Ilonát, házasságukból három fiúgyermek született, József (1916), Ferenc (1919), és László. Raffensperger József az első világháború idején már herceg Eszterházy Pál rédcisi és alsólendvai uradalmának a gazdasági felügyelője. Rangjából következően több Rédcisen több társadalmi funkciót is betöltött, többek közt a Katolikus Körnek és a Tűzoltó Egyesületnek is az elnöke volt. Eszterházy Pál révén megismerkedett Pehm József (később Mindszenty József) zalaegerszegi plébánossal is. 1938-ban Ebergényi Margittól megvásárolt szécsenyi uradalomból 122 kat. holdat adósságaival együtt, valamint az Ó-Ebergényi kastélyt is. (A kastélynak csak egyes helyiségeit használták.) 1941-ben fia, Raffensperger Ferenc a magyar királyi József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen doktori fokozatot szerzett. 1944-ben meghalt a család német származású nevelőnője, Wagenhoffer Karolin, a szécsenyi temetőben nyugszik. 1945 februárjában a honvédelmi miniszter Raffensperger Ferencet bronz Vitézségi Érdemrenddel tüntette ki. Március 8-án, 65 éves korában Szécsenyben elhunyt id. Raffensperger József. (A Raffensperger kastélyba is német és magyar katonai egységek voltak elszállásolva, halálában ez az áldatlan helyzet is közrejátszott. A temetésre érkező soproni rokonokat távollétükben az orosz katonák teljesen kifosztották.) A front átvonulása után orosz katonák maradtak a kastélyukban, a család 2 szobát és egy konyhát használhatott. 1946 májusában Raffensperger Ferenc házasságot kötött a szécsenyi születésű Molnár Klára Máriával.

Ekkora már a családot kilakoltatták a kastélyukból, mivel azt az oroszok katonái üdülőknek használták. Novemberben ifj. Raffensperger Józsefet az Országos Egyházközségi Tanácsba delegálták, (1934-38 között Mosonmagyaróváron végzett Gazdasági iskolát.) majd 1947-ben a Felső-magyarországi Földműves Szemle felelős szerkesztőjévé nevezték ki. Decemberben Lipárton megalakult Szabadművelődési Tanács, melynek egyik előadója Raffensperger László lett. 1948-ban leváltották a termelési versenybizottság éléről ifj. Raffensperger Józsefet, majd elmarasztalták. 1949-ben kulák listára került a Raffensperger család, egy éjszaka kellett elhagyniuk a falut, mert másnap már jött volna értük az ÁVO. Minden ingatlanuk és ingóságuk itt maradt a faluban. (Eszterházy Pált, id. Raffensperger József kenyéradóját a Mindszenty perben, mint másodrendű vádlottat, szintén elítélték. Azok a zalai szálak!) Raffensperger Ferenc (és két testvére is) 1956-ban Sopronnál hagyta el az országot családjával, előbb egy ausztriai menekülttáborba kerültek, majd onnét a venezuelai Caracasba, ahol alapítója lett az Magyar Katolikus Közösségnek. Ifj. Raffensperger József hosszú ideig Németországban dolgozott orvosként, majd Miami-ban lett egyetemi tanár. Raffensperger Ferenc 1975 áprilisában Mindszenty József hercegprímás venezuelai

missziós útjának előkészítésében vett részt, Mindszenty itt adta ki utolsó pásztorlevelét, aminek szállóigévé vált záró sora: Fajtánk bátor, találékony és életrevaló. Miért nem tudna az lenni a magyarság vonalán is.” Raffensperger Ferenc megfogadva Mindszenty tanácsát, nagycsalásosként két iker-fiából, egyházi embert nevelt, akik az Evangélium Hírnökei Misszió tagja lettek, 1989-ben Magyarországon, Budakeszin is tartózkodtak, sőt Vasszécsenyben is többször megfordultak. Az ó-kastély 1984-es felújításakor Raffensperger Ferenc és Raffensperger László a kastélykápolna restaurálását nagyobb összeggel

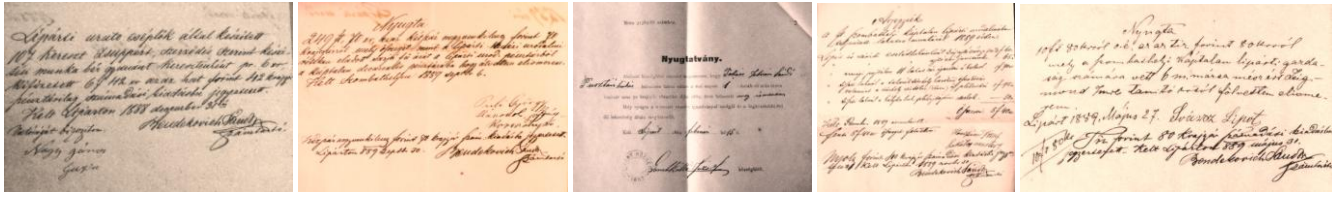
támogatta. 1986 tavaszán Raffensperger Ferenc feleségével hazalátogatott Vasszécsenybe, amit még 1989 tavaszán megismételtek. Amikor Venezuelában kommunista hatalomátvétel volt, a család Spanyolországba települt át. Újabb hír nincs róluk, de talán az eddigiekből is mindenki számára nyilvánvaló, hogy egy nagyon értékes, nemzeti gyökereire, és keresztény hitükre támaszkodó példaértékű családról van szó, kinek földjeit, kastélyát ma is a település használja, élvezi annak előnyeit, jövedelmeit. Tehát jogos a kérdés, ha a család fiútagjai ma már esetleg nem is élnek, akkor a távolba került unokáknak, vagy nekünk, itteni helytállóknak kell-e az itt maradt sírjukat gondozni. Idős Raffensperger Józsefet valójában egy poszthumusz

Diszpolgárság is megilletné, hiszen életében mennyit fáradozott a faluért, a beosztottjaiért, de mindez mindhárom fiára is elmondható, illetve kiterjeszhető. Magának az Önkormányzatnak, illetve az Egyházközségnek, a Termelő Szövetkezetnek, valamint az ó-kastélynak lenne kötelessége intézkedni, megbecsülni a hercegi tisztartó emlékét. (Képek: A Raffensperger sírok a soproni temetőben, a régi családi ház Sopronban, a Raffensperger kertészet Sopronban, az ötszobás uradalmi tisztartó ház Rédcisen. Herceg Eszterházy Pál, a szécsenyi Raffensperger kastély, id. Raffensperger József, ifj. Raffensperger József, A hercegprímás a két Raffensperger fivérrel. Raffensperger Ferenc két misszionárius fiával, Péterrel és Károllyal, id. Raffensperger József síremléke a szécsenyi temetőben, és az azon lévő „határozat”.)

A SZÁMLÁK VILÁGA (5)

Legutóbb 1888-ban jártunk, amikor abbahagytuk a régi számlák áttekintését, most tehát stílszerűen egy akkor decemberi számlával kezdjük tallózásunkat, ami 107 kereszt zsuppról szól, amit a lipárti aratók készítettek munkabér gyanánt ,keresztenként 6 krajcárért. Puli György kanonok számlája 1889. szeptember 30-ról. Gombkötő József lipárti községbíró

„nyugtatványa” 50 krajcáról Takács István sárdi pusztai birtokos ebéről, (a nyugtatvány bizonyítványnak is számított) 1889. február 15-éről. Konrfeir József rumi lakatosmester árjegyzéke a káptalani uradalomban végzett munkáiról (zárigazítás, kályhánál lakatos munkák stb.). Svarcz Lipót szombathelyi kereskedő számlája 6 mázsa mézről, az ellenértéket Zsigmond Imre lipárti kántortanítótól vette fel, valószínű az iskola nyári renoválási munkálatai kapcsán. (Régen is minden nyáron kimeszelték az iskolákat a faluban.) Blum Sándor szombathelyi kereskedő számlája 4 db lapátról a lipárti uradalom részére.

A számlán 1 krajcáros illetékbélyeg is van. A szombathelyi Szent Lélekhez Címzett Gyógyszertár számlája 1889. december 28-ról, ezen a számlán is krajcáros illetékbélyeg van. A szombathelyi Waigant Károly utóda vaskereskedés számlája 1890. április 19-ről, kovácsolt tengelyről, láncról, patkószegekről stb. Mivel ez egy komoly nagytételű számlának számított, itt már 5 krajcáros illetékbélyeggel látták el. (A századfordulóhoz közeledve ez a számla már kifejezetten ízléses, dekoratív megjelenésűnek számított.) Herfort Károly kályhás 1889 évi kéményseprési számlája. A tanai Bődy József bognármester számlája 4 db régi szekérkerék javításáról 1890. április 28-áról. Moravitz Antal szombathelyi keferaktárának számlája 1890. november 30-áról, egy gépkéferől, amit a lipárti uradalomban a nyári csépléskor a vasvári új major gőzgépebe tettek be. (Ebből a számlából is látszik, hogy a káptalan uradalmi közt milyen intenzív, egymásrautaltsági kapcsolat állt fenn.)

KARÁCSONYOK, BETLEHEMEK

Az igazi nagy Betlehemről már egy korábbi számban közölt fényképet a Múltidéző. Ez az Ebergényi kastély egy teljes szobáját foglalta el. Egy nagy betlehemi terepasztal volt, mindig friss mohákkal, zuzmókkal, zöld fenyőágakkal ékesítve. Sajnos a fényképen kívül egy terrakotta báránytöredék maradt csak meg az egészből. Ez volt a falu első számú Betleheme. (Karácsony napján beengedték az alkalmazottak és a cselédek gyermekeit megtekinteni.) A második számú Betlehem a szécsenyi templom Betleheme volt, egy óriási festett háttérképpel, a rejtelmes szent éjszakáról. Az éjféli misék végétével (amin Jenő atya mindig gregorián dallamban végigrecitálta a megfelelő Lukács evangéliumi részletét Jézus születéséről, - „Történt pedig ama napokban, rendelet méne ki Augusztus császártól, hogy írassék össze az egész földkerekség...” - amitől olyan áhítatos várakozás és öröm töltötte el a zsúfolt templom apraja-nagyját) ennek a Betlehemnek a megtekintése a gyermeki lélekben a lehető legnagyobb boldogság volt. A kis Jézust az angyalok szinte az égből hozták le közéjük. A festett gipszfigurák a pásztorokról, három-királyokról, azok egzotikus állataikról, a barmokról a jászolban fekvő kis-Jézusról – maga volt a várva várt Karácsony öröme és szépsége. Sajnos ez a Betlehem is már a múlté, csak emlékezetünkben él. Még fotográfia sem őrzi emlékét, mint régi „becsületét vesztett” holmi, kikerült a templomból (az oratóriumban tárolták), pedig minden valószínűség szerint ezt is a kegyúr, vagyis az Ebergényi szerezte be, illetve készítette a templomnak. Hozzá képest a lipárti

templomnak csak egy egyszerű istálló-makettes kis Betleheme volt. Így alakult, hogy egyszer csak hiányozni kezdett egy igazi, a gyermekkor szent élményét kiváltó Betlehem a településről. Négy évvel ezelőtt aztán Gombkötő Ernő és Tóth Csaba egyházközségi tagok, valamint Takács László és Stöger Zsolt elhatározták, hogy elkészítik a falu igazi Betlehemét. (Gombkötő Ernő a faanyagot biztosította hozzá, Stöger Zsolt kifűrészelte a figurákat, Tóth Csaba pedig megfestette azokat, Takács László az összeszerelés szerkezetét tervezte meg és kivitelezte, valamint a világítóberendezéseket adta hozzá.) A közel 20 figurából álló, fából készült, 1/4-es méretű Betlehem az Ambrózy-Migazzi István Általános Iskola udvarán lett felállítva, azóta is minden évben. Merkli Ferenc atya minden évben műsort is szervez a Betlehem köré. A Zala megyei Letenyéről más kétszer is szerepelt itt az énekkar, aki előtte a lipárti templomban adventi koncertet is adtak. Ám a lipárti templom árva kis Betleheme

még mindig a régi maradt. Így egy évvel később, felbuzdulva az iskolai Betlehem sikerén ugyanaz a pár ember egy 3/4-es Betlehemet készítettek a lipárti templom számára is. Itt már csak a Jézus születése jelenet látható, az ötszáz évvel ezelőtt élt Hugo van der Gues világhírű, Berlinben őrzött festménye alapján. A lipárti templomban így minden évben visszaidéződik a középkori Karácsonyok világa, hisz a templom Mária szobra szinte egyidős Hugo van der Gues áhítatosan szép művével. A „gyönyörű szép titokzatos éj” azzal is felidéződik itt évről évre, hogy az iskolásaink minden év szent estélyén, a falu legrégebbi, 14. századi templomában adják elő pásztorjátékukat. (Képek: Az iskolai és a templomi betlehemek.)

SZABAD E BETLEHEMEZNI?

Békefi Antal a falunkban csak a Három-király- járás népszokását tudta összegyűjteni, Betlehemező népszokásról nem maradtak fenn emlékek. A téli ünnepekörhöz a Lucázás és a Korbácsolás kapcsolódott még, amik a múlt század második feléig fennmaradtak, mára sajnos azok is kikoptak. A Betlehemezést Jenő atya hatására a cserkészek honosították meg újra, majd

Pungor Zoltán tanár úr tanította be az ezredfordulón a Csempezkopácson a múlt század hetvenes éveiben gyűjtött változatot. Négy szereplője van a jelenetnek, az angyal, a kisbojtár, az öregbojtár, vagy másként számadó juhász, és a pásztor.

A Tájoló 1997 évi, decemberi számában, ahol Pungor Zoltán tanár úr a Csempezkopácsi Betlehemeset leköszölte a következő szavakkal vezette fel a témát: „Advent van. A megváltó születésének ünnepére készülünk. Az öncélúvá vált, már-már egyetlen céllá váló vásárlási, ajándékozási láz mellett gondolnunk kell lelki megtisztulásunkra is. A békesség, a karácsony

kiengesztelő kegyelme csak az emberi gyarlóságait őszintén megbánó, megtisztult lélekre tud eljönni. Az önvizsgálatnak, a készülődésnek kedves színfoltja volt máig maradóan a betlehemezés szép szokása. Hajdani magamat is elképzelve adom közre a csempezkopácsi betlehemesnek vastkosabb tréfáktól eltekintő változatát – felidézve a szüleimtől hallottakat – minden kedves olvasónak áldásos, boldog karácsonyt kívánva.” A Múltidéző nevében is így legyen! (Képek: Betlehemezők az új kastélyban és más falusi házaknál, illetve az utcákat járva az utóbbi 10-15 évből.)

A következő szám tartalmából: Képkommentárok – Egy megszentelt hely (23), A számlák világa (6), Festett örökségünk, Ebergényi Viktor válópere.